

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในประเทศไทย ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง
พุทธศักราช 2475 ถึง พุทธศักราช 2488

นางสาววารีรัตน์ มาผูก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาประถมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2539

ISBN 974-635-231-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**EDUCATIONAL MANAGEMENT AT THE ELEMENTARY EDUCATION LEVEL IN THAILAND
FROM THE PERIOD OF THE POLITICAL TRANSITION
DURING B.E.2475 TO B.E.2488**

Miss. Wareerat Pasuk

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education**

**Department of Elementary Education
Graduate School**

Chulalongkorn University

Academic Year 1996

ISBN 974-635-231-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในประเทศไทย

ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช 2475

ถึงพุทธศักราช 2488

โดย

นางสาววาณีรัตน์ ผาสุก

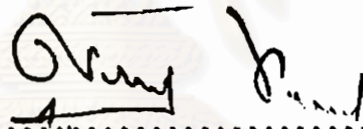
ภาควิชา

ประถมศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. จีระพันธุ์ มุลรัตน์

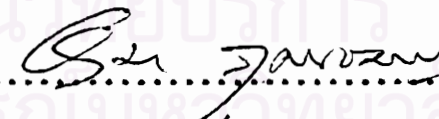
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

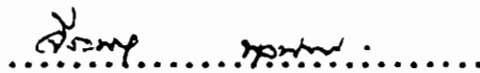
(ศาสตราจารย์ นายนพธ์ สุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

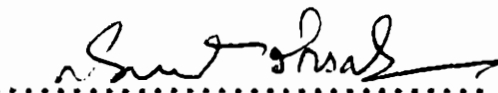

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. อมา สุคนธมาน)

(รองศาสตราจารย์ ดร. จีระพันธุ์ มุลรัตน์) อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมพงษ์ จิตระดับ) กรรมการ

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

วาริรัตน์ ผาสุก : การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในประเทศไทย ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช 2475 ถึง พุทธศักราช 2488 (EDUCATIONAL MANAGEMENT AT THE ELEMENTARY EDUCATION LEVEL IN THAILAND FROM THE PERIOD OF THE POLITICAL TRANSITION DURING B.E.2475 TO B.E.2488) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.จิระพันธุ์ พูลพัฒน์, 302 หน้า. ISBN 974-635-231-8

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในประเทศไทย ด้าน จุดมุ่งหมาย แนวทางการจัดการศึกษา และการดำเนินการจัดการศึกษา ตามแนวนโยบายทางการศึกษา ของรัฐบาลในสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองพุทธศักราช 2475 ถึง พุทธศักราช 2488 การดำเนินการวิจัยใช้วิธีการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร และการศึกษาเชิง ประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า นำเสนอข้อมูลในลักษณะการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า : 1. จุดมุ่งหมายในรัฐธรรมนูญ นโยบายทางการศึกษาของรัฐบาล แผนการศึกษา และหลักสูตรประถมศึกษา คือ ต้องการให้ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย รู้จักสิทธิ หน้าที่ของพลเมืองดี มีคุณสมบัติที่เหมาะสมแก่การเป็นพลเมืองดี อ่านออก เขียนได้ คิดคำนวณได้ ช่างสังเกต มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ และมีศีลธรรม 2. แนวทางการจัดการศึกษา คือ ขยายการศึกษาออกไปให้แพร่หลาย ปรับปรุงหลักสูตร ตำราเรียน ส่งเสริมการศึกษาด้านอาชีพและส่งเสริมฐานะความเป็นอยู่ของครูให้ดีขึ้น ให้ความสำคัญกับ ศีลธรรม อนามัยของนักเรียน และได้เสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนบางรายวิชาไว้ในหลักสูตร 3. การดำเนินการจัดการศึกษาส่งผลต่อการขยายตัวด้านปริมาณของการศึกษาระดับประถมศึกษาอย่าง เห็นได้ชัด คือ สามารถประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2464 ได้ครบทุกตำบลในปี พ.ศ.2478 และจัดสร้างโรงเรียนประชาบาลได้ครบทุกตำบลในปี พ.ศ.2479 แต่ด้านคุณภาพการดำเนินการจัดการศึกษา ยังไม่บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ทั้งนี้เพราะได้รับอิทธิพลจากสภาพสังคมที่ราษฎรไม่เห็นคุณค่า และความจำเป็นของการศึกษา อิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจของประเทศที่ตกต่ำต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานาน และการ ทุ่มเทงบประมาณในการป้องกัน และรักษาความสงบภายในประเทศของรัฐบาล อิทธิพลทางด้านการเมือง เนื่องจากความไม่มั่นคงทางการเมือง ทำให้การกำหนดนโยบายทางการศึกษา และการดำเนินการจัดการ ศึกษาไม่ต่อเนื่องและขาดช่วง ประกอบกับประเทศชาติได้รับภัยพิบัติจากการเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งส่งผลกระทบไม่เพียงแต่ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำเท่านั้น การจัดการศึกษาจะต้องชะงักงันไป เพราะโรงเรียน ต้องปิดเรียนทั่วประเทศ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชาประถมศึกษา.....
สาขาวิชาประถมศึกษา.....
ปีการศึกษา2539.....

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาจิระพันธุ์ พูลพัฒน์.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

##C640951 : MAJOR ELEMENTARY EDUCATION

KEY WORD: THE ELEMENTARY EDUCATION MANAGEMENT / B.E.2475 TO B.E.2488

WAREERAT PASUK : EDUCATIONAL MANAGEMENT AT THE ELEMENTARY EDUCATION LEVEL IN THAILAND FROM THE PERIOD OF THE POLITICAL TRANSITION DURING B.E.2475 TO B.E.2488. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. CHEERAPAN BHULPAT, Ph.D. 302 pp. ISBN 974-635-231-8

This research is to study the management of the elementary education level in Thailand concerning the educational aims, the process of educational management, and the educational procedures in accordance with the Government's educational policy according to the society, economic and political circumstances since the period of the political transition in B.E.2475 to B.E.2488. The methods used in this research were studying and analyzing the document, oral history from the narration and presenting the data in analytical description.

The results of the research could be concluded as follows : 1) The elementary education management had the educational aims in accordance with the constitution, the Government's educational policy, the National Plan and the Elementary Curriculum. Its aims were to make people learn and understand the democratic system; know their own rights, the responsibilities of good citizens, being able to read, to write, and to calculate; being observant, strong and healthy, capable to do the job with ethical behavior. 2) The process of educational management was to extend education for all, to improve the curriculum and textbook; to promote the vocational education; to promote the teachers' status; to focus on students' ethics and hygiene and proposing the teaching - learning process for some subjects in the curriculum. 3) The educational management had a distinct effect on the quantitative extension of the elementary education, they are, the statute of the education was passed in B.E.2464 and was effective in all tambols in B.E.2478. The public schools were built in every tambol in B.E.2479, but the quality of educational management still did not attain the expected aims because of the social, economic and political circumstances: the internal political instability and the impact from the international politics, together with the disasters and damages caused by the second world war which effected not only on the economics, but also on the education because the schools all over the country had to be closed.

ภาควิชา ประถมศึกษา

สาขาวิชา ประถมศึกษา

ปีการศึกษา 2539

ลายมือชื่อนิสิต *Wareerat Pasuk*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *Assoc. Prof. Cheerapan Bhulpat*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาเอาใจใส่ให้คำปรึกษาตลอดจนให้กำลังใจเป็นอย่างดีจากรองศาสตราจารย์ ดร. จีระพันธุ์ นุฒพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน ที่ได้กรุณาตรวจและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขแนวการสัมภาษณ์ให้ดีขึ้น และขอกราบขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ที่กรุณาให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. อума สุนคนธมาน ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. สมพงษ์ จิตระดับ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาตรวจสอบ และให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และเนื่องจากทุกการวิจัยครั้งนี้บางส่วนได้รับจากทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จึงขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยมา ณ ที่นี้ด้วย

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ น้อง ๆ ทุกคน และคุณนิติ ทวษสอน ที่ให้ความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจในการทำวิจัย

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา - มารดา ผู้ให้ทั้งพลังชีวิต พลังใจ และให้การสนับสนุนด้านทางการเงินแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นางสาววาริรัตน์ มาสุก

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภูมิ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของไวยากรณ์	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	10
วิธีดำเนินการวิจัย	10
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	11
ขอบเขตของการวิจัย	13
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	14
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
จุดมุ่งหมายทางการศึกษา	15
การกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา	15
การจำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษา	22
ปัจจัยพื้นฐานในการกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา	23
การจัดหลักสูตรในระดับประถมศึกษา	26
ความหมายของหลักสูตร	26
ความสำคัญของหลักสูตร	29

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2 (ต่อ)		
	โครงสร้างของหลักสูตร	30
	การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในประเทศไทย	31
3	วิธีดำเนินการวิจัย	41
4	จุดมุ่งหมาย และแนวทางการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในรัฐธรรมนูญ- นโฆบายรัฐบาล และพระราชบัญญัติประถมศึกษา (พ.ศ. 2475 - 2488)	46
	จุดมุ่งหมาย และแนวทางการจัดการศึกษาก่อนการเปลี่ยนแปลง- การปกครอง พ.ศ. 2475	48
	จุดมุ่งหมาย และแนวทางการจัดการศึกษาภายหลังการเปลี่ยนแปลง- การปกครอง พ.ศ. 2475 - 2488	49
	จุดมุ่งหมาย และแนวทางการจัดการศึกษาในรัฐธรรมนูญ	50
	จุดมุ่งหมาย และแนวทางการจัดการศึกษาในนโฆบายรัฐบาล- พ.ศ. 2475 - 2485	53
	จุดมุ่งหมาย และแนวทางการจัดการศึกษาในนโฆบายรัฐบาล- พ.ศ. 2485 - 2488	64
	จุดมุ่งหมาย และแนวทางการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติ- ประถมศึกษา	74
5	จุดมุ่งหมาย และแนวทางการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาใน- แผนการศึกษา และหลักสูตรประถมศึกษา (พ.ศ. 2475 - 2488) ...	82
	จุดมุ่งหมาย และแนวทางการจัดการศึกษาในแผนการศึกษา	83
	จุดมุ่งหมาย และแนวทางการจัดการศึกษาในหลักสูตรประถมศึกษา ..	94

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
6	การดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ก่อนการเปลี่ยนแปลง- การปกครอง พ.ศ. 2475 (พ.ศ. 2414 - 2475)	108
	การจัดการเรียนการสอน	118
	การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน	122
	ผลการดำเนินการจัดการศึกษา	124
	ปัญหา และการแก้ไข	127
7	การดำเนินการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ภายหลังการเปลี่ยนแปลง- การปกครอง (พ.ศ. 2475 - 2488)	136
	การจัดการเรียนการสอน	144
	การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน	156
	ผลการดำเนินการจัดการศึกษา	159
	ปัญหา และการแก้ไข	177
8	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	206
	สรุปผลการวิจัย	206
	จุดมุ่งหมาย และแนวทางการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา	206
	การดำเนินการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา	212
	อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	216
	ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป	221
	รายการอ้างอิง	222

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก	253
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	254
ภาคผนวก ข รายละเอียดเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ กลุ่มที่ 1	255
ภาคผนวก ค รายละเอียดเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ กลุ่มที่ 2	257
ภาคผนวก ง รายชื่อจังหวัดที่มีอยู่ในประเทศสยามในช่วงปี พ.ศ. 2475- 2488	260
ภาคผนวก จ แนวการสัมภาษณ์	262
ภาคผนวก ฉ หลักสูตรประถมศึกษาสามัญชายและหญิง พุทธศักราช 2464	270
ภาคผนวก ช ประมวลศึกษาภาค ๓ หลักสูตรชั้นประถมศึกษา พุทธศักราช 2480	282
ภาคผนวก ซ ระเบียบการโรงเรียนประถมวิสามัญ(แผนกประจำ)- และหลักสูตรประถมวิสามัญเกษตรกรรมของกระทรวง- ธรรมการพุทธศักราช 2478	291
ภาคผนวก ฌ ประกาศสำนักนายกรัชมัตตรี เรื่อง การปรับปรุง - ตัวอักษรไทย	298
ภาคผนวก ฎ ระเบียบการใช้คำต่าง ๆ	301
ประวัติผู้เขียน	302

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนโรงเรียนประชาบาลที่ตั้งอยู่ในวัด ระหว่างปี พ.ศ. 2474 - 2488	152
2	จำนวนนักเรียนชั้นประถมสามัญในโรงเรียนทุกประเภท แยกเป็นชายชั้น- ระหว่างปี พ.ศ. 2475 - 2488	160
3	ผลการสอบไล่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2485 - 2488	163
4	จำนวนตำบลที่ประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2474 - 2478	166
5	จำนวนเด็กที่ยังไม่ได้เข้าเรียนตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา ระหว่าง ปีพ.ศ. 2475 - 2478	167
6	จำนวนนักเรียนที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา- พ.ศ. 2476	168
7	จำนวนโรงเรียนทุกประเภททั่วพระราชอาณาจักร ระหว่างปี พ.ศ. 2474 - 2488	170
8	จำนวนครูในโรงเรียนทุกประเภททั่วพระราชอาณาจักร ระหว่างปี พ.ศ. 2474 - 2488	171
9	จำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนทุกประเภททั่วพระราชอาณาจักร- ระหว่างปี พ.ศ. 2474 - 2488	172
10	จำนวนเด็กทั่วพระราชอาณาจักรที่สำรวจได้ และที่ได้เข้าเรียนแล้ว- ระหว่างปี พ.ศ. 2475 - 2488	173

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
11	การเปรียบเทียบงบประมาณประจำปีของกระทรวงศึกษาธิการ กับงบประมาณการประถมศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2475 - 2488	179
12	จำนวนนักเรียนโดยเฉลี่ยต่อครู 1 คน ในโรงเรียนทุกประเภท ระหว่างปี พ.ศ. 2475 - 2488	182
13	จำนวนครูทั้งสิ้น จำนวนตามวุฒิครู ระหว่างปี พ.ศ. 2485 - 2488 ...	189
14	จำนวนครูประจำบาล จำนวนตามวุฒิครู ระหว่างปี พ.ศ. 2485 - 2488	189

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

เลขที่

หน้า

1	ความสัมพันธ์ของจุดมุ่งหมายการศึกษาในระดับต่าง ๆ	19
---	---	----

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย